

## Komenský vykládá Komenského

### Citáty Jana Amose Komenského

#### Epizoda 12 – Ve válečné zóně

##### **Válku je nejlepší nezačínat**

Dolehne-li někdy nezbytnost vést válku, co se má dělat, aby se válka nestala labyrintem? Buď ji nezačínat (předejít jí mírovým jednáním), nebo rychle skončit, anebo ji vést s rozvahou, aby místo vítězství nepřinesla porážku. První je nejlehčí, druhé těžší, třetí nejnesnadnější. Kristus však vždycky doporučoval první jako nejbezpečnější (Mt 5,25.39; Lk 14,31). A protože je válka cosi zvířecího, lidem sluší lidskost a mírnost, neboť všechny spory lze skončit řádným soudním řízením (Jb 34,3). *Unum Necessarium str. 131.*

##### **Touha stále s někým válčit je hanebná**

Všechny živočišné druhy se drží svého živlu, ptáci vzduchu, ryby vody, hadi země, šelmy lesů, dobytek polí, podle řádu stanoveného Bohem. Avšak lidskému rodu přisoudil náš společný Bůh celý svět a rozdělil všem všechny krajiny, aby každý národ, rod a rodina, každý jednotlivec v pokoji na místě sobě vyhrazeném sloužil stvořiteli. Kde se tedy bere ta zběsilost, že si navzájem ubližujeme? Že ani pohoří, ani řeky, ani jezera, ani moře, ani celé polokoule nás nemohou uchránit před námi samotnými? Napadáme jedni druhé i z druhého světa, abychom se mohli olupovat, pustošit a ničit, ačkoli máme společnou přirozenost.

Hanebná je především ona touha bojovat, která se už bohužel stala naším zvykem. Dobře se o ní vyslovil jeden veliký muž: Často se divím, co lidi činí tak poštilými, že se s takovou námahou, s takovými výdaji a v takových nebezpečích ženou vzájemně do zkázy. Děláme snad po celý život něco jiného, než válčíme? Ne všichni živočichové bojují, nýbrž jen šelmy; a ani ty nebojují mezi sebou, nýbrž jen s jinými živočišnými druhy. A bojují jen svými přirozenými zbraněmi, ne jako my stroji, které vymyslela naše ďábelská obratnost. Nebojují také z jakýchkoliv příčin, nýbrž jen kvůli potomstvu nebo potravě. Naše války však vznikají buď ze ctižádosti, nebo ze svárlivosti, nebo ze svévole či z jiného podobného duševního neduhu. A konečně, šelmy nebojují v takových tisícových shromážděních jako my, když usilujeme o vzájemnou záhubu. *Obecná porada o nápravě věcí lidských I. 92–93*

##### **Vláda má udržovat lidi v míru**

Účelem královské vlády je udržovat národy v míru. Mír je tou nejlepší ze všech věcí, které bylo člověku dáno poznat. Jeden mír je přednější než nesčetná vítězství ve válce. Někdy se však stává, že ho nelze dosáhnout jinak než silou zbraní. Buď kvůli zlým sousedům, kteří nás a náš majetek napadají, či kvůli mocipánům, kteří chtějí právo prosadit zbraněmi a zápasí mezi sebou o přední postavení, či kvůli domácím nepokojům, jež někdy přerostou v násilí. U těch lze prokázat trojí možný původ. Někdy totiž sami ti, kteří vládnu lidu, lid svým krutým panováním pobuřují a zažehují pochodně vzpoury. Jindy si zas vrtkavý lid zoškliví i toho nejlepšího knížete a odpadne k jiným pánům. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 240*

## **Smějí se vést války?**

Je zde ovšem otázka, zda se smějí vést války. Odpověď: Tvrdím, že v přirozených poměrech ano. Jsou pro to tři důvody. 1. Podle přirozeného práva je dovoleno odrazit sílu silou, jak je to vidět u živočichů. Dokonce všechna jsoucna odpuzují své opaky. 2. Sama přirozenost, pokud cítí, že v těle je něco nepřátelského, se vzbouří a snaží se to přemoci. Tak je tomu například v horečkách, a proto totéž platí v těle státu. Vždyť poruší-li některý jedinec zákon, soudce ho potrestá. Avšak proti mohutným rozbrojům je nutné postupovat mohutnou silou. 3. Bůh válku dovolil a sám stanovil příslušné zákony.

Bylo by ovšem možné na tuto otázku z hlediska evangelia odpovědět z různých důvodů záporně. Kristus přece přišel proto, aby lidi odnaučil válčit a všechno smířil. Kvůli čemu se může vést válka? Ať jsou příčiny válek jakékoli, přesto proto, že jeden mír je přednější než nesčetná vítězství ve válce, že jistý mír je spolehlivější než vítězství, ve které se doufá, a že je vždy nebezpečné pohybovat se na ostří nože nebo se položit mezi kladivo a kovadlinu, je třeba dát vždy přednost míru před válkou. A také je třeba se ve všem pokusit dosáhnout svého spíše vyjednáváním než zbraněmi, protože válku je snadné vyvolat, ale velmi těžké ukončit, a protože začátek a konec války nemá v moci tentýž člověk. Něco jiného snad je, když mír je naprosto pochybný a věrolomní a poradní lidé nepokrytě chystají něco hrozného, strojí nám záhubu, a když doléhajícímu nebezpečí nelze čelit mírnějšími prostředky. V takovém případě, jak se všeobecně uznává, se má dát přednost čestné válce před potupným mírem a je lépe jednou podstoupit nebezpečí než stále žít ve strachu.

Z toho plynou důsledky 1. Nesmí se připustit, aby k válkám docházelo bezdůvodně, protože je to něco zvířecího. Jak již bylo řečeno, ve všem je třeba se pokusit dosáhnout svého spíše vyjednáváním než zbraněmi. 2. Nikdy by se neměla připustit válka v rámci jednoho a téhož společenského útvaru (domácnosti, obce, království). Mezi různými jen tehdy, jestliže se nevyskytuje vůbec nikdo, kdo by mohl dělat rozhodčího (v rámci jednoho a téhož útvaru se totiž určitě vyskytuje a je nutné postupovat cestou práva). 3. Dojde-li k válce, je vhodné vybrat někoho z těch lidí, kteří k tomu mají vlohy. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 241*

## **Odzbrojení**

Válka žádné blaho nepřináší. Proto a také aby nebyla příležitost vrátit se k nepřátelství a válkám, mají být odstraněny zbraně. Odpovídám: pušek se má užít proti šelmám, kdežto z děl by se měly slévat zvony ke svolávání lidu nebo hudební nástroje, aby tak všechno sloužilo k velebení Boha. *Obecná porada o nápravě věcí lidských III. 406*

Citáty jsou vybrány z těchto knih Jana Amose Komenského a vztahují se vždy k obsahu jednotlivých dílů animovaného seriálu:

KOMENSKÝ, J. A. *Obecná porada o nápravě věci lidských*, I., II., III., Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992.

KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*, Žandov: Nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

KOMENSKÝ, J. A. *Unum Necessarium - Jedno nezbytné*, Praha: Nakladatelství Kalich, 1999.

KOMENSKÝ, J. A. *Předehra pansofie, Objasnění pansofických pokusů*, Praha: Nakladatelství Academia, 2010

KOMENSKÝ, J. A. *Didactica*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 11, Praha: Nakladatelství Academia, 1973

KOMENSKÝ, J. A. *Epistula ad Montanum*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 1, Praha: Nakladatelství Academia, 1969

Odkazy u citátů z Obecné porady o nápravě lidských jsou ve formátu svazek (římskými číslicemi) a číslo stránky.

ČESKÉ STUDNY

